

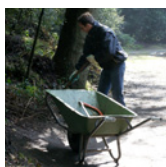
Werken aan RecidiveReductie

Jaargang 2 | nummer 7 | november 2010

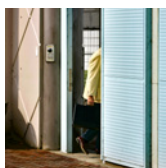
Verder in dit nummer

Meer ruimte voor
resocialisatie

24-uurs nazorg aan
ex-gedetineerden

Forensisch psychiatrisch
toezicht (fpt) onderzocht

Werken aan RecidiveReductie is een uitgave van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Via deze nieuwsbrief informeert het directoraat-generaal Preventie, Jeugd en Sancties belangstellenden vier keer per jaar over ontwikkelingen op het gebied van recidivereductie bij volwassenen. Een digitaal abonnement (gratis) kunt u aanvragen of afzeggen via: RecidiveReductie@minjus.nl

Voorwaardelijke invrijheidstelling staat op de rails

De Wet voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.) is sinds ruim twee jaar van kracht. Het heeft even geduurd voordat het ondersteunende automatiseringssysteem - belangrijk voor de communicatie en samenwerking tussen de vele betrokken ketenpartners - goed functioneerde, maar inmiddels werkt dit naar behoren. Er zijn interessante gegevens uit af te leiden over de toepassing van v.i. in het afgelopen jaar.

Elisabeth Julsing, advocaat-generaal bij het ressortsparket Arnhem, weet daar alles van. Zij is coördinator van de landelijke uitvoeringsorganisatie voor v.i.-zaken: de Centrale Voorziening v.i. (CVvi). Ook Jeanine Reidnied, beleidsmedewerker bij het Expertisecentrum Bijzondere Penitentiaire Zaken van het OM, houdt zich intensief met v.i. bezig. 'Haar' centrum verzamelt en verspreidt kennis en informatie over (onder meer) dit onderwerp.

V.l.n.r. Jeanine Reidnied en Elisabeth Julsing: "Bij bijna de helft van de voorwaardelijke invrijheidstellingen worden bijzondere voorwaarden opgelegd." (foto: Peter Drent)

De voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.) in het kort

Door v.i. kan de overgang van gevangenisstraf naar volledige vrijheid geleidelijker en gecontroleerder verlopen. Dit moet leiden tot minder recidive en meer veiligheid in de maatschappij. Dat is het doel van de Wet v.i., die is op 1 juli 2008 in werking is getreden. De Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling (CVvi) speelt een belangrijke rol bij de uitvoering. De CVvi - onderdeel van het Openbaar Ministerie (OM) - is ondergebracht bij het Ressortsparket te Arnhem.

De v.i. geldt voor onvoorwaardelijke vrijheidstraffen van (in totaal) meer dan een jaar. Een justitiabele 'zit' altijd minimaal een jaar voordat zijn v.i. ingaat. Een langer gestrafte (langer dan 2 jaar) zit in ieder geval twee derde van zijn straf uit. Zo nodig kan de rechter een v.i. op vordering van het OM uitstellen of achterwege laten. Bijvoorbeeld omdat het recidiverisico (nog) te groot is.

Bij een v.i. geldt altijd de algemene voorwaarde dat de gedetineerde binnen de proeftijd geen misdrijf pleegt. Daarnaast kan de CVvi bijzondere voorwaarden opleggen, zoals een gedragsgerichte training of een alcohol- en drugsverbod. Dit gebeurt op basis van adviezen van de penitentiaire inrichting (PI), de reclassering en het lokale OM. De reclassering en de politie houden feitelijk toezicht op de naleving van de voorwaarden. Als een justitiabele zich niet aan de algemene of bijzondere voorwaarden houdt, kan de v.i. worden herroepen. Gaat het alleen om overtreding van *bijzondere* voorwaarden, dan kan de CVvi voor een andere reactie kiezen. Bijvoorbeeld een waarschuwing.

Hoeveel v.i.-zaken krijgt de CVvi te verwerken?

Elisabeth Julsing: "De wet geldt voor vonnissen van na 1 juli 2008, dus de instroom van v.i.-zaken neemt geleidelijk toe. In 2010 verwachten we er ongeveer 1.250 te behandelen. Uiteindelijk - over een jaar of twee - worden dit circa 2.000 zaken per jaar. Omdat het om een relatief beperkt aantal zaken gaat, die veel specialistische kennis vereisen en waarvoor een gecompliceerd werkproces met veel ketenpartners nodig is, is gekozen voor een landelijke uitvoeringsorganisatie. De communicatie en samenwerking tussen de CVvi en de lokale ketenpartners verloopt via een systeem voor automatisch berichtenverkeer. Daarmee worden termijnen en doorlooptijden bewaakt. Zo weet iedereen wanneer hij wat moet doen om het proces goed te laten verlopen. Dankzij dit systeem - en vooral ook door het enthousiasme bij de ketenpartners - staat v.i. nu goed op de rails."

In hoeveel gevallen legt de CVvi bijzondere voorwaarden op?

Jeanine Reidnied: "Gemiddeld gebeurt dit in bijna de helft van de v.i.-zaken. Dat is betrekkelijk veel, zeker als je rekening houdt met het feit dat bij illegale en ongewenst verklaarde vreemdelingen het stellen van bijzondere voorwaarden vrijwel nooit aan de orde is, evenmin als bij gedetineerden met een tbs-maatregel. De adviezen van de PI, de reclassering en het lokale OM, op basis waarvan het CVvi beslist over het opleggen van bijzondere voorwaarden, zijn in het algemeen van goede kwaliteit en komen meestal op tijd binnen. Uit de PI-adviezen kun je afleiden dat tijdens de detentie meer dan voorheen wordt gewerkt aan

(foto: Peter Drent)

resocialisatie. Met het opleggen van bijzondere voorwaarden heb je een stok achter de deur om te zorgen dat een justitiabele zo'n resocialisatietraject in zijn v.i.-periode afmaakt."

Welke voorwaarden worden het meest toegepast?

Elisabeth Julsing: "We leggen altijd een meldingsgebod op. Dit betekent dat de justitiabele zich binnen vijf dagen bij de reclassering moet melden. Dit gebod wordt goed nageleefd. De reclassering kan daardoor meteen aan de slag gaan. Daarnaast schrijven we veel gedragsinterventies voor, bijvoorbeeld in de vorm van trainingen cognitieve vaardigheden of agressieregulatie. Ook alcohol- en drugsverboden komen vaak voor. Waar we heel terughoudend in zijn, is in het opleggen van opnamen in 24-uursvoorzieningen. Dat is namelijk heel ingrijpend voor iemand die net uit een PI komt."

Hoe verloopt het toezicht op de naleving en hoe vaak worden voorwaarden overtreden?

Jeanine Reidnied: "Het toezicht op de naleving van bijzondere voorwaarden wordt in de meeste gevallen feitelijk uitgevoerd door de reclassering. Houdt een justitiabele zich niet aan deze voorwaarden, dan meldt de reclassering dit bij de CVvi. De CVvi reageert onmiddellijk. De reactie kan bestaan uit het geven van een waarschuwing of het aanpassen van bijzondere voorwaarden. In ernstige

Elisabeth Julsing: "We leggen vaak gedragsinterventies op en ook veel alcohol- en drugsverboden."

gevallen wordt schorsing en herroeping van de v.i. gevorderd, zo nodig met aanhouding van de justitiabele. Signaleert de politie of het OM dat de justitiabele de algemene voorwaarde overtreedt door in zijn proeftijd opnieuw een strafbaar feit te plegen, dan volgt in de regel een herroeping van de v.i."

Elisabeth Julsing: "Overtreding van de algemene voorwaarde komt gemiddeld bij 6% van de huidige instroom van v.i.-zaken voor. Overtreding van bijzondere voorwaarden gebeurt door ongeveer 30% van de mensen aan wie deze zijn opgelegd. In totaal wordt in 19% van de zaken een algemene en/of een bijzondere voorwaarde overtreden."

Welke ontwikkelingen voorzien jullie voor de komende periode?

Elisabeth Julsing: "Je ziet steeds vaker dat het OM al aan het begin van het proces - bij de aanhouding en voorgeleiding - bewust omgaat met de mogelijkheden om justitiële voorwaarden in te zetten. Bij een korte (deels) voorwaardelijke vrijheidsstraf is er door de langere proeftijd in principe meer ruimte voor het bereiken van een substantiële gedragsverandering dan tijdens de v.i. na een korte onvoorwaardelijke straf. Als de behandeling al in de PI kan beginnen, of langdurige behandeling niet nodig lijkt te zijn, kan een onvoorwaardelijke straf met v.i. een goed alternatief zijn. Een zorgvuldige afweging tussen dit soort mogelijkheden leidt tot een beter strafvorderingsbeleid. Traditioneel is het OM sterk gefocussed op het strafproces. Het toenemend gebruik van voorwaardelijke sancties verbreedt de blik tot de executiefase en het ontmoedigen van recidive. Daar kun je alleen maar blij mee zijn."

Voor meer beleidsinformatie over de v.i. kunt u terecht bij Jeanine Reidnied, e-mail: expertisecentrumpenza@om.nl. Voor meer informatie over de CVvi: centralevoorzieningvi@om.nl.

Gedetineerden die na hun vrijlating een normaal bestaan willen opbouwen, ontbreekt het vaak aan de daarvoor noodzakelijke sociale vaardigheden (foto: Chris Pennarts / Hollandse Hoogte)

Nieuw basispakket terugkeeractiviteiten gedetineerden

Meer ruimte voor resocialisatie

Dit jaar voert het programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW) een nieuw basispakket terugkeeractiviteiten in. Dit geeft gemotiveerde gedetineerden de kans zich goed voor te bereiden op een succesvolle terugkeer in de maatschappij. In het nieuwe dagprogramma zijn hiervoor extra uren uitgetrokken.

Sociale vaardigheden zijn essentieel om je in de maatschappij te ontplooiën. Want hoe presenteer je jezelf op een sollicitatiegesprek? Hoe regel je een identiteitsbewijs? En hoe zorg je voor een dak boven je hoofd? Voor de meeste mensen vormen dit soort zaken al een hele uitdaging. Dit geldt des te meer voor gedetineerden die na hun vrijlating een nieuw bestaan willen opbouwen. Zij kunnen daar dus wel ondersteuning bij gebruiken. Het basispakket terugkeeractiviteiten moet in deze behoefte gaan voorzien.

Extra tijd

Het nieuwe, persoonsgerichte dagprogramma voor het gevangeniswezen biedt gedetineerden meer ruimte om aan hun toekomst te werken. Per week komen er overdag vier uren extra voor beschikbaar. Dit is mogelijk doordat een aantal activiteiten dat nu overdag plaatsvindt - zoals recreatie en bezoek - naar de avond verschuift.

De extra uren overdag zijn uitsluitend bedoeld voor gemotiveerde gedetineerden. De anderen blijven die uren in hun cel. De extra tijd overdag biedt penitentiair inrichtingswerkers bovendien de gelegenheid hun mentorrol in het kader van de motiverende bejegening goed op te pakken.

Laagdrempelig

Het basispakket terugkeer- of sociale vormingsactiviteiten richt zich op zelfredzaamheid van gedetineerden op het gebied van werk en inkomen, zorg, schulden en identiteitsbewijs. Laagdrempeligheid is hierbij een belangrijk uitgangspunt: iedere gedetineerde moet op elk moment kunnen instappen. "We kiezen de activiteiten op basis van het individuele detentie- en re-integratieplan", vertelt projectleider Sociale Vormingsactiviteiten Gré Eleveld. "Daarin staat alle informatie die wij bij binnenkomst over de gedetineerde verzamelen. Zo kunnen we goed rekening houden met zijn uitgangssituatie en een pakket op maat samenstellen."

Ketenpartners

De ketenpartners van het gevangeniswezen, zoals vrijwilligersorganisaties, UWV WERKbedrijf, ROC's en gemeenten,

Projectleider Gré Eleveld: "We bouwen aan een duurzame samenwerking met onze ketenpartners, zoals gemeenten en UWV Werkbedrijf." (Fotobureau Hendriksen/Valk)

spelen een belangrijke rol bij de organisatie van de activiteiten. Gré Eleveld: "We bouwen aan een duurzame samenwerking en proberen het aanbod binnen de penitentiaire inrichting zo veel mogelijk te laten aansluiten op dat van de ketenpartners buiten de inrichting. Op die manier halen we de maatschappij de

inrichting binnen." Het is de bedoeling dat de ketenpartners uiteindelijk het hele aanbod aan terugkeeractiviteiten in de inrichting gaan verzorgen.

Kortgestraften

Ook kortgestraften kunnen aan terugkeeractiviteiten meedoen. Dit is nieuw, want tot nu toe moeten gedetineerden minimaal vier maanden detentie hebben om aan een traject in het kader van Terugdringen Recidive te mogen deelnemen. Kortgestraften blijken echter ook vaak moeite te hebben om zich buiten de muren staande te houden. "We willen zo veel mogelijk gedetineerden prikkelen, zodat ze de kans grijpen om hun leven weer op de rails te krijgen," zegt Eleveld. "Dat is de kern van onze terugkeeractiviteiten."

Planning

Het basispakket terugkeeractiviteiten wordt nog dit jaar landelijk ingevoerd, tegelijk met het avondprogramma. Het pakket is dan nog niet volledig, maar zal door de inrichtingen gezamenlijk verder worden ontwikkeld.

Voor meer informatie over dit onderwerp kunt u terecht bij het programmateam Modernisering Gevangeniswezen via mgw@dji.minjus.nl.

Pilots Agressie Regulatie Training (ART)

ART wordt in Nederland al langere tijd gebruikt, maar is tot nu toe uitsluitend erkend als effectieve gedragsinterventie in een strafrechtelijk kader. De toepassing in onder meer jeugdinstellingen blijkt te leiden tot preventie en vermindering van recidive. Sinds 2009 zijn pilots met toepassing van ART in een civielrechtelijk kader in uitvoering. De doelgroep bestaat uit jongeren die zich op school of in het uitgaansleven agressief gedragen.

In een ART-training wordt aandacht besteed aan sociale vaardigheden, boosheidscontrole en moreel redeneren. Het doel is de deelnemers ander, minder agressief gedrag aan te leren. Uit de pilots moet blijken of ART ook in een civielrechtelijk kader een aantoonbaar preventief effect heeft. Ze maken onderdeel uit van het beleidsprogramma Geweld in het (semi-)publieke domein.

De eerste pilot is gestart in 2009 op een aantal scholen voor voortgezet onderwijs in de regio's Rotterdam, Amsterdam en Kennemerland. Na een opleiding tot ART-trainer zijn vijftig docenten en Halt-medewerkers begonnen met het geven van de training. In september 2010 zijn nog eens twintig scholen uit diverse andere regio's ermee aan de slag gegaan. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) zorgt voor de evaluatie.

Onlangs zijn de gemeenten Utrecht en Deventer bereid gevonden een pilot te starten, specifiek voor jongeren die zich in het uitgaansleven - in de horeca en bij voetbalwedstrijden en evenementen - agressief gedragen. Op dit moment worden deelnemers voor deze training geselecteerd.

Meer informatie over dit onderwerp bij Frédérique van Randwijck: f.van.randwijck@minjus.nl.

24-uurs nazorg aan ex-gedetineerden

Bewoner Frans (39): “Ze geven je hier niet zomaar op”

Zijn toenmalige vrouw ontwikkelde een borderlinestoornis. Hun eerste kind overleed kort na de geboorte. Er kwam een tweede kind, een zoon. Toen liep hun huwelijk op de klippen. Frans vertrok, met zijn zoontje. Die bracht hij onder bij de jeugdzorg. Zelf kon hij nergens terecht. Twee jaar lang leefde hij op straat. Anno 2010 - enkele veroordelingen voor kleine vergrijpen later - heeft hij in de 24-uurs nazorg voor dak- en thuisloze ex-gedetineerden van Stichting Ontmoeting in Epe een solide basis gevonden om een nieuw leven op te bouwen.

“Ik zat vol verdriet en boosheid en was bij tijd en wijlen erg depressief”, vertelt Frans. “Als ik alcohol dronk, ging het nogal eens mis. Ik wilde wel hulp, maar kon nergens terecht. Een paar keer ben ik bewust over de schreef gegaan om aandacht te vragen, maar dat leverde niets op. Totdat ik begin 2010 via internet op het spoor kwam van Ontmoeting. Via de reclassering heb ik een intake kunnen regelen. Ik kon al snel in Epe komen wonen. Dit is een verademing na het leven op straat. Je bent hier tussen mensen die weten hoe hard je moet knokken om een beter leven op te bouwen. Ze blijven naast je staan, ook als je eens een keer terugvalt. Ze geven je niet zomaar op. Dat heeft met hun geloof te maken.”

Mountainbikes

“Ik woon in een appartement op het terrein en volg therapieën om mijn negatieve denkpatronen te veranderen en beter met spanningen te leren omgaan. Verder ben ik

verantwoordelijk voor het onderhoud aan de fietsen. We hebben hier onder andere een stel mountainbikes. Daar gaan we regelmatig mee de bossen in. In mijn vrije tijd doe ik dat ook met een groep mensen van buiten. Die heb ik via de kerk leren kennen. Ik merk dat het nog niet meevalt me in contacten met anderen te ‘geven’. Ergens ben ik bang dat het toch geen stand zal houden. Ik ben er dus nog niet, maar heb in acht maanden tijd toch al veel bereikt”, stelt Frans. “Ik voel me een stuk beter dan voorheen, heb weer regelmatig contact met mijn zoontje - die in een goed pleeggezin woont - en begin lichamelijk flink aan te sterken. Sinds kort heb ik zelfs weer tanden in mijn mond!” “Ik wil niet te ver vooruit kijken. Er is nog zoveel te doen. Maar gelukkig krijg je hier ruim de tijd om je leven op orde te krijgen. Je hoeft pas weg als je woonruimte, werk en sociale contacten hebt. Enkele uitzonderingen daargelaten, bewijzen de mensen die ik hier heb zien vertrekken, dat dit ook echt mogelijk is.”

Langdurig investeren

Het woon-werkcentrum in Epe, waar Frans verblijft, biedt plaats aan 19 mannen tussen 18 en 45 jaar. Sinds de oprichting door de protestants-christelijke Stichting Ontmoeting, vijftien jaar geleden, hebben enkele honderden mannen daar een intensief resocialisatietraject gevolgd. Het gaat altijd om dak- en thuisloze ex-gedetineerden, vaak veelplegers, die gemotiveerd zijn om in aansluiting op hun

Bewoner Frans: “Je bent hier tussen mensen die weten hoe hard je moet knokken om een beter leven op te bouwen.” (foto: Henri Vermeer)

In de eerste fase van hun verblijf zijn de bewoners hoofdzakelijk actief op het terrein, bijvoorbeeld bij de groenvoorziening of in de timmerwerkplaats. (foto: Henri Vermeer)

detentie langdurig te investeren in een betere toekomst, zonder verslaving en criminaliteit. Meestal worden zij door medewerkers maatschappelijke dienstverlening van de penitentiare inrichting naar Epe verwezen. Veel bewoners hebben bij binnenkomst een justitiële titel. Met hun verblijf en behandeling in het woon-werkcentrum geven zij dan invulling aan bijvoorbeeld de extramurale fase van een ISD-maatregel of een bijzondere voorwaarde voor een voorwaardelijke invrijheidstelling. “Bij dak- en thuisloze ex-gedetineerden is eigenlijk altijd sprake van multi-problematiek”, vertelt Kees-Jan Hooglander, regiomanager Oost-Nederland bij Stichting Ontmoeting. “Verslaving, psychiatrische problemen, schulden, eenzaamheid en een grote afstand tot de arbeidsmarkt maken daar vaak onderdeel van uit. Om daar uit te komen en een blijvende gedragsverandering te bereiken, is een integrale benadering nodig, gecombineerd met langdurige begeleiding. Dat bieden wij in Epe. Wij willen graag als mens naast deze mensen staan. Dit past ook goed bij onze geloofsovertuiging: er zijn voor een ander.”

Aanpak

“Bij binnenkomst maken we samen met de bewoner een individueel trajectplan”, aldus Kees-Jan Hooglander. “In grote lijnen bestaat een traject uit drie fasen, waarin bewoners steeds meer vrijheden en verantwoordelijkheden krijgen. In fase 1 wonen zij in een leefgroep in het hoofdgebouw. Ze mogen de eerste maand niet zonder begeleiding het terrein af en worden regelmatig gecontroleerd op alcohol en drugs. Aanvankelijk werken ze op het terrein. Daar hebben wij veel mogelijkheden voor. Er is hier een timmerwerkplaats en ze kunnen actief zijn in bijvoorbeeld de groenvoorziening, de verzorging van dieren en het onderhoud van gebouwen. Dit biedt de mogelijkheid om te werken aan individuele leerdoelen, zoals op tijd komen en samenwerken en kan bijdragen aan de toeleiding naar de arbeidsmarkt.”

Blik naar buiten

“In fase 2 wonen ze zelfstandig in een appartement op het terrein. Ze zorgen zelf voor hun eten en er zijn minder regels. De blik wordt dan meer naar buiten gericht. Ze lopen bijvoorbeeld stage of volgen een opleiding buiten de deur en gaan op zoek naar woonruimte, vrijetijdsbesteding en sociale contacten. Fase 3 bestaat uit ambulante woonbegeleiding buiten het terrein. De fasen 1 en 2 kunnen samen één tot anderhalf jaar duren. Fase 3 kan langer duren en wordt langzaam in intensiteit afgebouwd. Vaak loopt tijdens het traject de justitiële titel van een bewoner af. Toch gebeurt het zelden of nooit dat mensen op zo’n moment afhaken. Ze zijn dan - na alles wat ze hebben meegemaakt - al zo ver op de goede weg, dat ze hun kansen niet willen vergooid. Gelukkig financiert het ministerie van Veiligheid en Justitie trajecten in fase 1 en 2 ook na afloop van de justitiële titel.”

Financiering

“In de beginjaren van de Stichting Ontmoeting financierde onze achterban - leden van protestants-christelijke kerken - al onze activiteiten. We hielden ons destijds uitsluitend bezig met de dagopvang van dak- en thuislozen in Rotterdam. Toen we met 24-uurs nazorg in Epe aan de slag gingen, was dit niet langer afdoende”, stelt Kees-Jan Hooglander. “De vier organisaties voor 24-uurs nazorg aan ex-gedetineerden - Door, Exodus, Moria en Ontmoeting - hebben toen samen met succes een beroep op het ministerie gedaan. Aanvankelijk had de subsidie nogal een ad hoc karakter. Inmiddels is het ministerie in overleg met ons bezig een beleidskader te ontwikkelen voor de toewijzing van subsidiegelden. In dit verband wilden wij als nazorginstellingen graag laten zien welke resultaten we met onze aanpak behalen.”

Resultaten

“De Universiteit van Leiden heeft daar onlangs onderzoek naar gedaan. Dit is gebeurd volgens de methode van de Recidivemonitor. De uitkomsten zijn bijzonder positief”, constateert Hooglander. “Oud-bewoners van de vier nazorginstellingen blijken na twee jaar ruim 5% minder vaak terug te vallen in criminaliteit dan de gemiddelde ex-gedetineerde. Degenen die het hele traject bij een nazorginstelling hebben afgemaakt, recidiveren ruim 23% minder dan gemiddeld. Er is ook gekeken naar de te verwachten recidive: de mate van terugval die je op grond van specifieke kenmerken van oud-bewoners zou verwachten. Daarbij bleek de feitelijke recidive onder oud-bewoners van de vier instellingen na twee jaar ruim 9% lager te liggen dan verwacht. Voor oud-bewoners van Stichting Ontmoeting was het verschil zelfs 28%! Daar zijn wij natuurlijk heel blij mee. We hopen - op basis van onze jarenlange ervaring en het bewezen succes van onze aanpak - de 24-uurs nazorg verder te kunnen uitbouwen. Er is bijvoorbeeld een groot gebrek aan opvangcapaciteit voor ISD-ers. Daar zouden wij graag een aanbod tegenover stellen.”

Nieuwe opzet financiering 24 uren nazorg

Volgens de nieuwe criteria moeten bewoners in staat zijn binnen 18 maanden uit te stromen.
(foto: Martijn Beekman / Hollandse Hoogte)

Het ministerie van Veiligheid en Justitie zet nieuwe lijnen uit voor de subsidiëring van 24 uren nazorg aan (ex-)justitiabelen, zoals die sinds een aantal jaren wordt uitgevoerd door de instellingen Ontmoeting, Moria, Exodus en Door.

De vier instellingen hebben samen een capaciteit van 250 plaatsen, waarvan Justitie er dit jaar 180 betaalt. Ze begeleiden volwassen (ex-)justitiabelen met meervoudige problemen naar een zelfstandig bestaan zonder criminaliteit. De aanpak die de stichting Ontmoeting hierbij volgt (zie het voorgaande artikel), komt in grote lijnen overeen met die van de overige drie nazorginstellingen.

Aanpassing aan beleidsontwikkelingen

De bestaande subsidiërelatie met deze instellingen wordt met ingang van 2011 aangepast aan de beleidsontwikkelingen op het gebied van zorginkoop en nazorg. Het eerste betekent dat de financiering een meer vraaggericht karakter krijgt. De behoefte van justitie aan 24-uren nazorgtrajecten zal daarbij leidend zijn. In het programma Sluitende Aanpak Nazorg zijn vijf 'leefgebieden' gedefinieerd die gelden als basisvoorwaarden voor maatschappelijke re-integratie van volwassen (ex-)justitiabelen. Dit zijn: een geldig identiteitsbewijs, een inkomen, een plan voor schuldsanering, huisvesting en passende verslavings- of psychiatrische zorg. Met ingang van 2011 moeten de nazorginstellingen op deze gebieden aantoonbare resultaten boeken.

Instroomcriteria

Voor door het ministerie gesubsidieerde 24 uren nazorg, gelden vanaf volgend jaar ten minste de volgende criteria:

- (ex-)justitiabele van 18 jaar of ouder;
- een justitiële titel met een (resterende) looptijd van ten minste drie maanden;
- problemen op ten minste drie van de vijf leefgebieden;
- behoefte aan zorg voor psychiatrische, psychologische of verslavingsproblemen;
- in maximaal 18 maanden begeleidbaar naar zelfstandig of begeleid wonen.

24-urs toezicht en begeleiding

Tijdens de justitiële titel zijn de instellingen verplicht te zorgen voor 24-urs toezicht en begeleiding. Zij werken hierbij nauw samen met de reclassering, zodat die zijn toezichttaken goed kan uitvoeren. Ook met andere ketenpartners zijn goede werkafspraken nodig. Na afloop van de justitiële titel biedt justitie de mogelijkheid de bewoner nog maximaal zes maanden te begeleiden richting uitstroom, zo nodig naar zorg of begeleiding in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten of de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

Voor meer informatie over dit onderwerp kunt u contact opnemen met Mirjam Raadsveld: m.raadsveld1@minjus.nl.

Publicaties programma Nazorg

Bij het programmteam Sluitende aanpak nazorg zijn de volgende nieuwe publicaties beschikbaar:

- het werkboek Structuur in de nazorg aan ex-gedetineerden, deel II, waarin met name aandacht wordt besteed aan de rol van de penitentiare inrichting (PI);
- de brochure Kernboodschap Sluitende aanpak nazorg, met antwoorden op veelgestelde vragen van gemeenten, PI'en en (gedetineerde) burgers;
- een factsheet Arbeidstoeliding, waarin de ervaringen met de gelijknamige pilots zijn verwoord.

U kunt deze publicaties aanvragen bij Maarten Bosveld: m.b.s.bosveld@minjus.nl.

Forensisch psychiatrisch toezicht onderzocht

Goed instrument voor uitstroombegeleiding tbs'ers

De afgelopen twee jaar verkeerde het forensisch psychiatrisch toezicht (fpt) in een testfase. Fpt is een vernieuwde vorm van toezicht op tbs-gestelden die zich voorbereiden op terugkeer in de maatschappij. Uit onderzoeken van het WODC en de Inspectie voor de Sanctietoepassing blijkt dat het goed werkt. Begin 2011 wordt fpt landelijk ingevoerd.

De reclassering komt de tbs-kliniek binnen om de uitstroom van de tbs-gestelde te helpen voorbereiden; de deskundigen van de kliniek blijven betrokken als de tbs'er naar buiten gaat. (foto: Chris Pennarts / Hollandse Hoogte)

Bij deze vernieuwde vorm van toezicht zijn de forensisch psychiatrische centra (fpc's) en de reclassering niet langer afzonderlijk verantwoordelijk voor een deel van het uitstroomtraject. Ze zijn - ieder vanuit de eigen expertise - gezamenlijk betrokken bij het toezicht op en de behandeling van de tbs-gestelden gedurende het gehele uitstroomtraject. Dit komt de continuïteit en de geleidelijke afbouw van de behandeling en begeleiding ten goede. De multidisciplinaire aanpak van fpt biedt mogelijkheden voor meer maatwerk en een beter risicomanagement.

Doelstellingen

Sinds 2008 hebben het ministerie van Veiligheid en Justitie, de fpc's, de drie reclasseringsorganisaties en de Dienst Justitiële Inrichtingen projectmatig samengewerkt aan de vormgeving van fpt. Die projectmatige aanpak zorgde ervoor dat de ketenpartners niet de scheidslijnen tussen hun organisaties centraal stelden, maar de gezamenlijk te bereiken resultaten. Het project had als doel de maatschappelijke veiligheid te vergroten door het verminderen van recidive tijdens en na afloop van het resocialisatietraject. Daarnaast zou fpt de door- en uitstroom van tbs-gestelden moeten bevorderen. In hoeverre zijn deze doelstellingen gerealiseerd?

WODC

Het WODC heeft laten onderzoeken of fpt in de praktijk uitvoerbaar is en leidt tot een effectief toezicht op tbs-gestelden. Op grond van de literatuur en de praktijkervaringen in de testfase concludeert het WODC dat het aannemelijk is dat fpt bijdraagt aan het verminderen van recidive. De samenwerking tussen fpc's en de reclassering is volgens de onderzoekers op alle locaties geïntensiveerd. Dit leidt onder meer tot behoud van kennis over tbs-gestelden gedurende het uitstroomtraject, meer inzet van forensisch psychiatrische expertise en vroegere signalering van terugval en recidive. De mogelijkheden om voor elke tbs-gestelde maatwerk te bieden, worden daadwerkelijk benut.

De onderzoekers hebben niet kunnen aantonen dat fpt ook bijdraagt aan een betere door- en uitstroom van tbs'ers. Zij vinden evenwel voorzichtige aanwijzingen dat de verbeterde

samenwerking bijdraagt aan een grotere geneigdheid van fpc's om een tbs-gestelde te laten doorstromen.

Inspectie voor de Sanctietoepassing

Ook de Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft onderzoek gedaan naar fpt. De ISt concludeert dat reclasseringsmedewerkers die betrokken zijn bij het toezicht op tbs-gestelden een bovengemiddelde deskundigheid en alertheid vertonen. Ook de dossiervorming, de (tijdigheid van) rapportages en de kwaliteit van de samenwerking tijdens het uitstroomtraject zijn bovengemiddeld goed.

Landelijke invoering

Uit de WODC- en ISt-onderzoeken blijkt dat fpt een waardevol instrument is voor een meer verantwoorde terugkeer van tbs-gestelden in de maatschappij. Daarom zijn de betrokken partijen nu druk in de weer om deze nieuwe vorm van toezicht in het eerste kwartaal van 2011 landelijk te implementeren.

Meer informatie over de landelijke invoering van fpt bij Sanne Lotens: s.lotens@minjus.nl.

Ambulant fpt

Op 30 november 2010 vindt de officiële aftrap plaats van de proeftuinen voor ambulant forensisch psychiatrisch toezicht (fpt). De proeftuinen moeten leiden tot een betere samenwerking tussen aanbieders van ambulante geestelijke gezondheidszorg en de reclassering, met als uiteindelijk doel het verminderen van incidenten en calamiteiten bij tbs met voorwaarden. De nieuwe Klankbordgroep ambulant fpt komt tijdens de aftrapbijeenkomst voor het eerst bij elkaar.

Festival Forensische Zorg
25 januari 2011
Met hoofd, hart & ziel

Het Festival Forensische Zorg is een kennisdag voor praktijkwerkers in de forensische psychiatrie. Op deze dag kunt u vakgenoten ontmoeten, ervaringen delen en debatteren. Het festival vindt plaats op dinsdag 25 januari 2011 in de Stadsgehoorzaal in Leiden. Kijk voor meer informatie op www.festivalforensischezorg.nl

Vormgeving

Optima Forma bv, Voorburg

Redactie

Teun Baak, Tekst & Beleid bv, Bleiswijk

Fotografie

Er bestaat geen enkele relatie tussen de afgebeelde personen en de inhoud van de artikelen, tenzij in een fotobijschrift uitdrukkelijk anders is vermeld.

Ons mailadres

Wilt u reageren op de inhoud van dit blad? Wilt u een gratis abonnement aanvragen of uw abonnement opzeggen? Stuur dan een bericht naar: RecidiveReductie@minjus.nl